

KAYGI, UMUT, KORKU VE COŞKU ARASINDA: SURİYE'DE DEVİRİMİN EN UZUN HAFTASI

NURULLAH ÇAKMAKTAŞ

Suriye'de 8 Aralık 2024 tarihinde gerçeleşen ve Esed rejiminin düşüşüne neden olan devrimin üzerinden üç ay geçti. Bu üç ay; ülkede yaklaşık on dört yıl süren iç savaşın bakiyesi çeşitli sinir uçlarına rağmen büyük oranda çatışmalardan arı bir sükûnet ve taraflar arasında devam ede-

gelen müzakereler içinde tamamlanmıştı. Fakat Mart 2025'in ikinci haftası boyunca Suriye'de yaşanan bazı gelişmeler, muhtemeldir ki sadece ülke içinde yaşayanlar arasında değil hem diasporadaki Suriyeliler hem de Suriye meselesini yakından takip edenler arasında karşıt duyguların yoğun bir şekilde

Sahil bölgesindeki olayların ardından Lazkiye de dâhil olmak üzere ülkenin farklı şehirlerinde halk hükümet güçleriyle dayanışma ve desteklerini göstermek için şehir meydanlarında toplandı.

bir arada yaşanmasına neden oldu. Öyle ki Suriye'de devrimi akamete uğratabilecek ve devrimin akıbetini tahkim edebilecek en kritik gelişmeler bu süreç içinde yaşandı. Bu gelişmeler bir taraftan Suriyelileri derin bir kaygı ve korkuya gark ederken diğer taraftan ise onlar üzerinde yeni bir umut inşa edip coşkulu bir sevinç yaşattı.

İlk olarak 6 Mart tarihinde ülkenin batı kısmındaki sahil kentlerinde patlak veren olaylar, ülkeyi sekteryen bir savaşa doğru sürükleyebileceği ve bu savaşın mevcut diğer sınır uçlarını da harekete geçirerek ülkenin tekrar bir kaos sarmalı içine girebileceği endişesi ve korkusunu yoğun olarak hissettirdi. Fakat çok geçmeden Şam'daki yeni yönetimin hem bu meseleye dair soğukkanlı ve çözüm üreten yaklaşımı hem de en muhtemel çatışma kalemi olarak kenarda bekleyen ülkenin

kuzeydoğusundaki SDG askerî yapılanması ve güneydeki Dürzilerle bir anlaşma zemini bulabildiğine dair haberlerin medyaya düşmesi, ülkede sevinç ve umut duygularının yeniden hızlıca yeşermesine neden oldu. Bütün bu karşıt duyguların bir arada yaşanması sadece bir hafta içinde gerçekleşti.

SAHİL BÖLGESİNDE YAŞANANLAR: "BEKLENEN" GERGİNLİĞİN PATLAK VERMESİ VE ARTAN KAYGILAR

Üç ay önce, 2024'ün Aralık ayının ilk yarısında, devrimi gerçekleştiren Heyetu't-Tahrîrî's-Şâm (HTŞ) öncülüğündeki muhalif askerî güçler karşısında Esed rejiminin özellikle Şam kuşatması esnasında bir direniş göstermeden hızlıca düşmüş olması, eski rejim kamlılarının silahlarıyla bir kenara çekilip uy-

gun bir zamanda bir karşı devrim hareketi başlatma iradesi ortaya koyma ihtimalini ara ara akıllara getirmiştir. Özellikle başta subaylar ve muhaberat unsurları olmak üzere eski rejimin kalıntılarının silahlarıyla birlikte Lazkiye bölgesindeki dağları kendilerine mesken tuttuğuna dair söylentilerin öteden beri dile getirilmesi, karşı devrim girişimine dair olanağı daha muhtemel kılmıştır. Nitekim 6 Mart tarihinde yaşananlar, bu iradenin bir şekilde eyleme dökülmesi olarak okunabilir.

6 Mart'ta olayların fitilinin ilk nasıl ateşlendiğine ve sonrasında alevlendiğine dair farklı anlatılar bulunmakta ve taraflar bu mesele etrafında birbirini suçlamaktadır. Bütün bu anlatılar incelendiğinde taraflar içindeki iki grubun bu gerginliğin çıkmasından sorumlu olduğu ve ayrıca bu kimselerin söz konusu gerginliğin devamını arzuladığı anlaşılmaktadır. İki taraf içindeki bu iki grup hassas güvenlik önlemleri ve birtakım organizasyonlarla elimine edilip kontrol altına alınamırsa Suriye'de bir çatışma kalemi olarak bu sinir ucunun bertaraf edilebilmesi mümkün görünmektedir.

Bu sinir ucunu kaşıyan taraflardan ilki yukarıda da işaret

edildiği gibi birçoğu Esed'in askerî neferleri olan eski rejim kalıntılarıdır. Bu kimselerden yurt dışına kaçabilenler kaçmış, kalanlar ise silahlarıyla birlikte başta Lazkiye dağları olmak üzere sahil bölgesinde sırı kadem basmışlardır. Özellikle şubat ayı içinde olmak üzere 6 Mart'ta başlayan olaylara kadar geçen süreçte zaman zaman güvenlik güçlerine Şam çevresi de dâhil olmak üzere vurkaç taktiğiyle saldırılar düzenlemişlerdir. Devrim sonrası süreçte ülkedeki yeni yönetim bu kimseleri savaş suçluları olarak kabul etmiş ve halka yargılanmaları taahhüdünde bulunmuştur. Anlaşılan odur ki son zamanlarda bu kişilere yönelik kovuşturma ve takibatin artması, bölgede kaos çıkartıp bölge halkını yanlarına çekmeye çalışmaktan başka geleceğe yönelik bir ümidi kalmayan bu grubu harekete geçirmiştir. Nitekim bu grubun öncü isimlerinden biri olan ve Sahil Kalkanı Tugayı adlı bir grup kurduğunu deklare eden eski Cumhuriyet Muhafızları komutanlarından Mikdat Fethiyye'nin yayımladığı bir videoda¹, yeni yönetimi desteklediğini bir şekilde izhar eden bölge halkına yönelik sitemde bulunması ve onları direniş için yanlarına davet etmesi bunu teyit etmektedir.

6 Mart'ta olayların fitilinin ilk nasıl ateşlendiğine ve sonrasında alevlendiğine dair farklı anlatılar bulunmakta ve taraflar bu mesele etrafında birbirini suçlamaktadır. Bütün bu anlatılar incelendiğinde taraflar içindeki iki grubun bu gerginliğin çıkmasından sorumlu olduğu ve ayrıca bu kimselerin söz konusu gerginliğin devamını arzuladığı anlaşılmaktadır.

1 <https://x.com/OmranR93108/status/1898390336847655172>

Bölgenin sunduğu
dağlık arazi
imkânlarından da
istifade ederek uzun
soluklu bir gerilla
savaşı taktiğini
benimseme,
provokatif
eylemlerle bölgede
sekteryen bir kaos
çıkarma ve dışarıya
karşı yapacakları
propaganda
faaliyetleri ile de
ülkenin üniter
yapısına zarar
verme niyeti
içinde oldukları
anlaşılmaktadır.

Lazkiye valisinin açıklamasına göre bu tür bir silahlı karşı devrim hareketi içinde yaklaşık 5 bin kişi olduğu tahmin edilmektedir.² Devrim sonrası süreçte bu kimselerin uzun süreli bir strateji ve plan içinde oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim Mikdat Fethiyye'nin kurduğu Sahil Kalkanı Tugayı ve son olaylarda yine eski bir general olan Gayyâs Süleyman Delâ tarafından kurulduğu ilan edilen Suriye Kurtuluş Askerî Konseyi yapılanmaları bir örgütlenme ve organizasyonun varlığına işaret etmektedir. Bölgenin sunduğu dağlık arazi imkânlarından da istifade ederek uzun soluklu bir gerilla savaşı taktiğini benimseme, provokatif eylemlerle bölgede sekteryen bir kaos çıkarma ve dışarıya karşı yapacakları propaganda faaliyetleri ile de ülkenin üniter yapısına zarar verme niyeti içinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu sinir ucunu kaşıyan ve olayların bu kerteğe gelmesine neden olan diğer taraf ise Suriye güvenlik güçleri içinde bulunduğu anlaşılan birtakım unsurlar ile iç savaş döneminden kalma ve hâlâ üzerlerinde tam anlamıyla kontrol sağlanamamış bazı radikal silahlı gruplardır. Devrimin geçen üç aylık periyodunda tıpkı silahlı eski rejim kalıntıları gibi bu kimseler de zaman zaman emir komuta zin-

ciri dışına çıkararak intikam duygularıyla gerek peşlerine düşülen eski rejim unsurlarını yargısız yollarla infaz etmek gerekse de sekteryen saiklerle bölgedeki sivil halka saldırılar düzenlemek suretiyle bu gerginliğin tırmanmasında başat rol oynamışlardır. 6 Mart tarihine gelene kadar bu iki grubun birbirlerine karşılıklı saldırıları neticesinde iki gruptan da can kayıplarının yaşandığı aktarılmaktadır.

6 Mart tarihinde Suriye güvenlik güçlerinin bölgede gerçekleştirdiği bir sorgulama operasyonu esnasında çıkan çatışmalar neticesinde eski rejim kalıntılarının organize bir şekilde farklı noktalara saldırılar düzenlemesi ve bu saldırıların birinde on üç güvenlik personelinin öldürülüp cesetlerinin yakılması üzerine bölgeye takviye kuvvet talep edilmesiyle olayların kontrolden çıktığı anlaşılmaktadır. Zira bu takviye kuvvetlerinin bölgeye gelişigüzel sevk edilmesi takviye güçler arasına söz konusu kontrolsüz radikal grupların da karıştığını göstermektedir. Henüz bir devlet refleksiyle hareket edebilme kapasitesine sahip olmadığı anlaşılan bölgedeki bazı güvenlik güçlerinin yanı sıra bu kontrolsüz radikal unsurların da bölgede intikam duygularıyla ve sekteryen saiklerle hareket

2. محافظ اللاذقية يكشف للجزيرة مباشر تطورات الأوضاع في المحافظة (فيديو) 2, Al Jazeera Mubasher, 9 Mart 2025.

etmesi sivil kayıpların yaşanmasıyla sonuçlanmıştır. Nitekim Şam yönetiminin de bu saldırıların Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının komutası dışında hareket eden gruplar tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmesi ve kontrolsüz grupların geçişini engellemek için 7 Mart'ta sahil şeridine giden yolları kapaması³ bu tür ihlallerin yaşandığını teyit etmektedir. İki üç gün süren kaos ortamında aralarında sivillerin de bulunduğu iki taraftan toplamda 500 ila 1000 arasında insanın hayatını kaybettiği ifade edilmektedir.

Eski rejim kalıntılarıyla hesaplaşmanın ülkede mezhepsel bir gerilime neden olup olmayacağı devrim sonrasında en hassas konularından biri olmuştur. Bu konuda ülke ilk ciddi sınavını 6 Mart'ta başlayan söz konusu olaylarla vermiştir. Bu olaylar göstermiştir ki eski rejim kalıntıları ile Suriye güvenlik güçleri içindeki birtakım unsurlar ve kontrolsüz radikal silahlı gruplar ülkedeki bu sınır ucunu kaşıyan risk faktörleri olarak dikkat çekmektedir. Taraflardan başta Suriye Geçici Hükûmeti Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şara olmak üzere yeni yönetimin üst kademesi ile sahil bölgesindeki halkın da içinde bulunduğu Suriye toplumu,

büyük oranda mezhep temelli bir ayrışma ve gerilime şiddetle karşı bir pozisyonda yer tutmaktadır. Nitekim olayların başlamasının akabinde gerek yeni yönetimin yaptığı açıklamalar ve aldığı önlemler gerekse de Suriye halkının sokaklara dökülerek birlik mesajı vermeye yönelik benimsediği tutum bunu teyit etmektedir.

Suriye'deki yeni yönetimin yeterli olmadığına dair şikâyetler bulunsa da öteden beri sahil bölgesindeki muhtemel toplumsal patlamaya karşı temkinli hareket etme gayreti içinde olduğu görülmektedir. Öyle ki 6 Mart öncesinde zaman zaman bölgedeki güvenlik güçlerinin eski rejim kalıntılarına yargısız infaz icra etmesi veya sivillere karşı ihlallerde bulunması karşısında yönetimin bu kimselere yönelik soruşturma başlattığı veya onları görevden aldığına dair açıklamalar haber mecralarında yer almıştır. Ayrıca 6 Mart olaylarının hemen akabinde Cumhurbaşkanı eş-Şara'nın yaptığı açıklamada; bölgedeki güvenlik güçleri içinde emir komuta zincirinde itaatsizliğin bulunduğu ve ihlallerin yaşandığına temas etmesi, bunların telafisine yönelik ivedilikle önlemler alınacağını vurgulaması yine yönetimin bu hassas meselede kararlı iradesini ortaya

Eski rejim kalıntılarıyla hesaplaşmanın ülkede mezhepsel bir gerilime neden olup olmayacağı devrim sonrasında en hassas konularından biri olmuştur. Bu konuda ülke ilk ciddi sınavını 6 Mart'ta başlayan söz konusu olaylarla vermiştir. Bu olaylar göstermiştir ki eski rejim kalıntıları ile Suriye güvenlik güçleri içindeki birtakım unsurlar ve kontrolsüz radikal silahlı gruplar ülkedeki bu sınır ucunu kaşıyan risk faktörleri olarak dikkat çekmektedir.

3 لجنة تقصي الحقائق السورية; *Al Jazeera*, 8 Mart 2025; القوات السورية تسيطر بمعظم مناطق الساحل وتغلق الطرق لمنع التجاوزات; عازمون على ترسيخ العدالة ومنع الانتقام خارج إطار *Al Quds*, 11 Mart 2025.

Diğer taraftan eş-Şara'nın meseleyi sadece hukuki hassasiyetler etrafında değil de aynı zamanda ilkesel hassasiyetlere de vurgu yaparak ele alması, kendisiyle birlikte devrimi gerçekleştirmiş ve intikam hissiyle bir nevi savaş makinesi hâline dönüşmüş bazı savaşçılar üzerinde aynı zamanda bir zihniyet inşa etme çabası içinde olduğunu da göstermektedir.

koymaya çalıştığını göstermektedir. Nitekim bu açıklamanın hemen ertesi gününde Ahmed eş-Şara'nın imzasıyla yayımlanan cumhurbaşkanlığı kararnamesinde, olayları ve sivillere yönelik ihlalleri araştırmak ve sorumluları tespit etmek amacıyla tamamı hukukçulardan oluşan ve aralarında bölge halkından Nusayri hukukçuların da bulunduğu yedi kişilik bir soruşturma komisyonu kurulduğunun ve bu komisyonun bölgeye intikal ettiğinin kamuoyuyla paylaşılması bunu teyit etmektedir. Diğer taraftan eş-Şara'nın meseleyi sadece hukuki hassasiyetler etrafında değil de aynı zamanda ilkesel hassasiyetlere de vurgu yaparak ele alması, kendisiyle birlikte devrimi gerçekleştirmiş ve intikam hissiyle bir nevi savaş makinesi hâline dönüşmüş bazı savaşçılar üzerinde aynı zamanda bir zihniyet inşa etme çabası içinde olduğunu da göstermektedir.

Bütün bu olumlu açıklama ve yaklaşımlara rağmen yaşanan olaylar yeni yönetimin saha üzerinde tam bir kontrol sağlama hususunda zafiyet içinde olduğu gerçeğini de örtmemektedir. Öyle ki gerek emir komuta zincirini umursamayıp başına buyruk hareket eden gerekse de devlet refleksine sahip olmayıp örgütsel kodlar-

la sahada bulunmaya devam eden kontrolsüz silahlı unsurların hassas bir bölgenin güvenliğini sağlaması için görevlendirilmesi, bölgenin idaresi hususunda yeni yönetimin zafiyetinin göstergesi olarak dikkat çekmektedir. Yönetimin bu tür hassas bölgelerin güvenliğini devlet refleksine sahip daha profesyonel askerî birimlerle sağlaması zaruri görünmektedir. Ayrıca eski rejim kalıntılarına yönelik yapılan kovuşturmalara hukuki zemin üzerinde titizlikle yapılması sağlanmalı ve bu kimselerle bölge halkına karşı benimsenen tutum arasında keskin bir ayırım gözetilmelidir. Aksi takdirde halkı yanına çekme gayreti içinde olan eski rejim kalıntılarının yaptıkları ve yapacakları propagandalarda halkı ikna etme ihtimali artış gösterecektir. Bölgede kaos çıkarmaktan başka çıkış yolu olmayan sabıkalı eski rejim kalıntılarına bu kozun verilmemesi için azami özen gösterilmesi gerektiği aşîkârdır.

Suriye'nin sahil şeridindeki devrim sonrası süreç ve olayların başladığı 6 Mart ile bu tarihi takip eden birkaç gün objektif bir yaklaşımla incelendiğinde aslında ülkede başta yönetim kademesi olmak üzere bölge halkının da içinde bulunduğu Suriye toplumunun neredeyse tamamının bu mesele etrafında

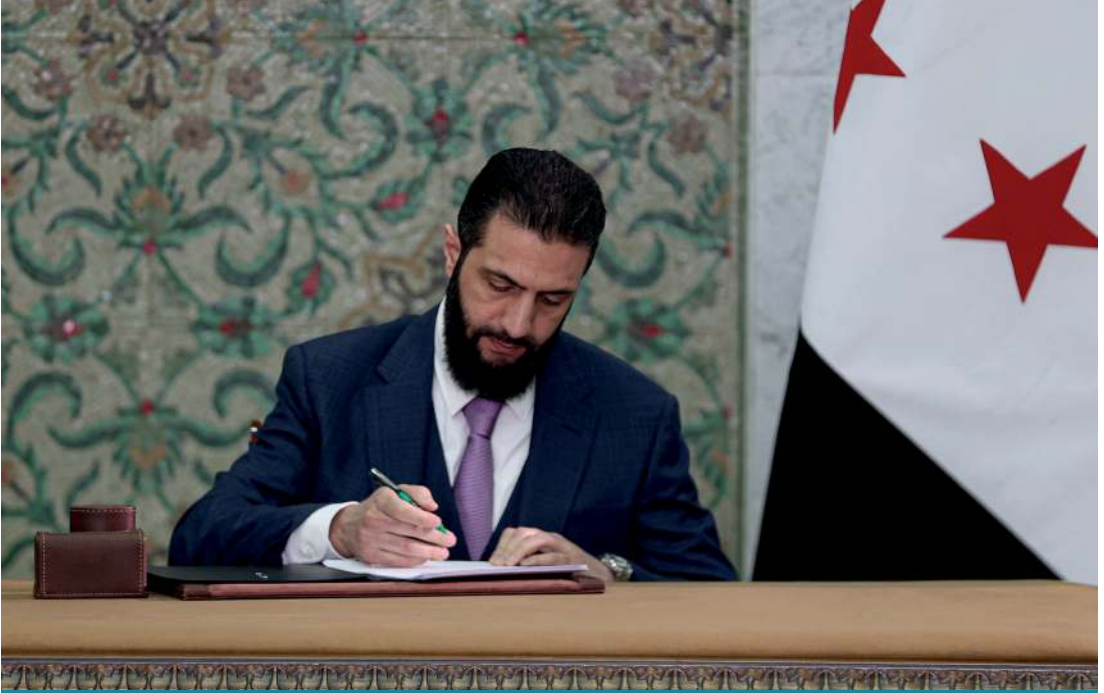
sağduyulu bir tutum içinde olduğu görülmektedir. Bu sinir ucunu kaşıyan risk unsurlarının iki taraf içindeki iki farklı gruptan oluşan küçük bir kitle olduğu anlaşılmaktadır. Bu küçük kitle ise mezhepsel farklılıkları kaşıyıp ülke içinde kaos çıkartmaktan başka bir çıkış yolu olmayan ve sabık rejim zamanında suç makinalarına dönüşmüş rejim kalıntıları ile on dört yıl süren iç savaş esnasında tam anlamıyla radikalleşen ve devrimden sonra da sadece intikam duygusuyla kontrolsüz şekilde hareket eden HTŞ içindeki veya dışındaki silahlı unsurlardan oluşmaktadır. İlkinin dikkatli ve titiz bir kovuşturmayla elimine edilmesi ve ikincisinin de güvenlik birimlerinden temizlenip içlerinde suça karışanların yargılanarak cezalandırılması bu risk faktörünün sühuletle ortadan kaldırılmasına katkı sağlayacaktır.

Hülasa, eş-Şara'nın bir konuşmasında ifade ettiği gibi ülkenin sahil şeridinde vuku bulan olaylar yeni yönetim için "beklenen bir meydan okuma"ydı ve bu potansiyel gerginlik 6 Mart tarihinde patlak verdi. Bu durum ülkedeki diğer sinir uçlarını da harekete geçirerek devrimin akamete uğramasına ve ülkenin tekrar bir iç savaş sarmalına sürüklenmesine yol açacağına yönelik ülke içinde ve dışında derin endişe ve korkuya neden oldu. Fakat Şam yönetimi her ne kadar olaylara giden süreçte ve olaylar esnasında birtakım zafiyetler göstermiş olsa da çözüme yönelik çok hızlı reaksiyon alması, bölgede çatışma ortamının hızlıca sona ermesine neden oldu. Diğer taraftan Şam yönetiminin tam bu kriz ortamı içinde ülkenin diğer sinir uçlarına ve muhtemel çatışma alanlarına yönelik çözüm odaklı adımlar atması ve anlaşmalar imzalaması, ülkedeki kaygılı ve karamsar havayı bir anda tersine çevirmiş, ülkeye yeniden umut ve coşku hâli hâkim olmaya başlamıştır.

KAYGININ İZALESİ VE UMUT TOHUMLARININ YENİDEN EKİLMESİ: DÖRT GÜNDE ÜÇ İMZA

Önceki kısımlarda özetlendiği gibi Suriye'nin sahil bölgesinde 6-9 Mart tarihleri arasında gerçekleşen olaylar, ülkedeki gelişmeleri yakından takip edenler tarafından üç aylık devrim sürecinde yeni yönetimin karşılaştığı en önemli meydan okuma olarak değerlendirilmiştir. Yine bu olayların, devrimi akamete uğratabilecek potansiyeli haiz riskler taşıdığı kabul edilmiştir. Fakat Şam yönetimi yine yukarıda temas edildiği gibi bir taraftan sahil bölgesindeki sorunlara acil çözümler sunacak adımları atarken diğer taraftan da en azından şu günlerde beklenmeyecek bir hızla yaptığı diplomatik hamlelerle dört gün içinde devrimi tahkim edebilecek üç kritik adım atmıştır. İlk olarak 10 Mart tarihinde ülkenin kuzeydoğusundaki askerî yapılanma SDG'nin lideri Mazlum Abdi ile mutabakat metni imzalamış, 11 Mart'ta ülkenin güneyindeki Dürzi azınlığın ileri gelenleriyle Süveyda vilayetinin tamamının devlet kurumlarına entegre edilmesine yönelik anlaşma sağlamış ve son olarak 13 Mart tarihinde ülkenin geçici anayasasını imzalayarak kamuoyuna deklare etmiştir.

Devrimin akabinde Suriye'de yeni yönetimin en başından itibaren dile getirdiği "üniter bir devlet" hedefine hâlel getirebilecek en muhtemel kriz alanı olarak ülkenin kuzeydoğu bölgesi ön plana çıkmaktaydı. İç savaş esnasında özellikle DEAŞ'a karşı mücadele argümanı ile ABD tarafından silahlandırılan bu bölgedeki unsurların devrim sonrasında yeni yönetimin üniter devlet hedefine iştirak edip etmeyecekleri en fazla merak edilen ve en fazla kaygı uyandıran meselelerden biri olarak temayüz ediyordu. Öyle ki bu konu

Ahmed eş-Şara, başkent Şam'daki Halk Sarayı'nda düzenlenen törende, geçici anayasanın temel hükümlerinin belirlendiği bildirgeye imza attı.

devrimi akamete uğratabilecek en önemli kriz alanlarından biri olarak kabul edilmekte ve bu meseleye dair her bir gelişme titizlikle takip edilmekteydi. Taraflar arasında müzakerelerin sürdüğüne dair bilgiler dolaşımda olmakla birlikte diken üstü bir bekleyiş de devam etmekteydi.

Kimsenin beklemediği bir anda, ülke tam bir kriz içindeyken 10 Mart tarihinde Şam yönetimi ile SDG arasında devrimi tahkim edecek bir mutabakat metni imzalandı. Bu metinde özellikle Suriye'nin kuzeydoğusunda herhangi bir özerklik ya da federal bir Kürt devleti kurulmasına yol açacak bir madde-nin bulunmaması büyük önem arz ediyordu. Öyle ki bu durum Suriye'nin üniter bir devlet inşa etme hedefine ket vuracak potansiyel riskin şimdilik ortadan kalkması anlamına geliyordu. Diğer taraftan bu anlaşma met-

ninde dinî ve etnik azınlıkların siyasal hak-larının garanti altına alınacağına dair verilen teminat, sadece kuzeydeki Kürt gruplar için değil görüşmenin yapıldığı günlerde batı bölgesinde sorun yaşanan Nusayrilere yö-nelik de olumlu bir mesajı ihtiva etmekteydi. Bu ani gelişme ülkedeki karamsar ve kaygılı havayı bir anda tersine çevirdi. Nitekim an-laşmanın yapıldığına dair görüntülerin haber mecralarına düşmesinin ardından neredey-se bütün Suriye kentlerinde halk sokaklara dökülüp gece geç vakitlere kadar kutlama yaptı.

Bu gelişmenin hemen ertesi gününde, 11 Mart tarihinde, bir başka kriz alanı olan ülke-nin güneyindeki Dürzilerle de yeni yöneti-min bir mutabakata vardığına yönelik haber ve görüntüler medya mecralarında kendine yer buldu. Öyle ki bu haberlere ve medya-

Suriye'deki Dürziler

ya yansıyan mutabakat metnine göre Suriye hükûmeti Süveyda vilayetinin bütünüyle devlet kurumlarına entegre edilmesi hususunda bölgenin yerel liderleri ve sakinleriyle bir anlaşma zemini buldu ve anlaşmanın hemen akabinde Süveyda valilik binasına Suriye bayrağı çekildi. Anlaşmaya göre güvenlik elemanlarının Süveyda'dan olması şartıyla güvenlik hizmetlerinin de Suriye İçişleri Bakanlığına bağlanmasına ve vali ile güvenlik şefinin ise Süveyda'dan olma zorunluluğunun bulunmadığına karar verildi.

Son olarak 13 Mart tarihinde Şam yönetiminden bir hamle daha geldi ve uzun zamandır yüksek bir beklentiyle üzerinde konuşulan geçici anayasa metni deklare edildi. Metinde ülkenin coğrafi ve siyasi birliğinin bölünemezliğine ve herhangi bir parçasından vazgeçilemezliğine yapılan vurgu üniter

bir devlet hedefine yönelik ülkedeki bütün gruplara verilen güçlü bir mesaj olarak dikkat çekmektedir. Devletin bütün dinî gruplara saygılı olduğunun, inanç özgürlüğünün güvence altına alındığının ve dinî cemaatlerin statülerinin, inançlarına ve şeriatlarına uygun olarak yasalarla korunacağını beyanı ise ülkedeki inanç yelpazesinin çeşitliliğine titizlikle yaklaşıldığını göstermektedir. Devletin, insan haklarını ve temel özgürlükleri uluslararası sözleşmelere ve insani normlara uygun şekilde korumayı taahhüt edeceğine; ifade, düşünce, basın, yayın ve medya özgürlüğünü güvence altına alacağına dair vurgular, metinde özgürlükler konusuna da hassasiyetle yaklaşıldığına işaret etmektedir. Diğer taraftan siyasal katılım hakkının ve ulusal temellere dayalı parti kurma özgürlüğünün de metinde yer alması, yönetim

Bu durumda taraflara düşen, ülkenin üniter yapısını hedef alan iç veya dış kaynaklı kışkırtmalara prim vermeden sağduyulu bir şekilde ve sabırla müzakerelere devam etmesi, diyalog ve tartışma ortamı içinde sorunlara kendi içinde çözümler üretmesidir.

modelinin mahiyeti etrafındaki soru işaretlerine cevap niteliği taşımaktadır.

SONUÇ

Suriye'de devrim sonrası sürecin şüphesiz her bir günü devrimin akıbetine yönelik Suriyelileri farklı duygulara sevk eden hareketlilik içinde geçmiştir. Fakat 6 Mart tarihinden sonra yaklaşık bir hafta içinde gerçekleşen olaylar ve tecrübe edilen gelişmeler; kaygı, umut, korku ve coşku arasında zıt duyguların bir arada yoğun bir şekilde yaşanmasına en fazla neden olan bir dönemi ifade etmektedir. Öyle ki "devrimin en uzun haftası" olarak nitelenebilecek bu süreç içinde gerçekleşen bazı olaylar, devrimin akamete uğrayıp ülkenin tekrar bir iç savaşa evrilebileceğine yönelik kaygı ve korkuları Suriye toplumunda derinlemesine hissettirmiştir. Bu durumun yanı sıra özellikle Şam yönetiminin ve Suriye toplumunun ülkenin sınır uçlarına yönelik sergilediği hassas tutum ve ülkedeki siyasal aktörlerin Suriye'nin birliğine ve üniter yapısının inşasına yönelik benimsediği sağduyulu yaklaşım, devrimin tahkimine yönelik umut ve coşkuyu topluma yeniden zerk etmiştir.

Anlaşılan o ki Suriye'de bu tür beklenmedik ani gelişmeler bir süre daha tecrübe edil-

meye ve Suriye toplumu da bu karşıt duyguları bir arada yaşamaya devam edecektir. Nitekim ülkenin sahil şeridinde yaşanan kaygı verici gelişmelerin hemen akabinde topluma umut veren adımların atılmasından sonra hissedilen coşku ve sevinç hâli henüz sona ermemişken deklare edilen geçici anayasaya yönelik ülkenin kuzeyinde protesto gösterilerinin yapılmaya başlanması, SDG ve Dürzi gruplar içinden de varılan mutabakatlara yönelik çelişkili açıklamaların medyaya düşmesi, bu pozitif duyguların toplum üzerinde kalıcı hâle gelmesinin daha zaman alacağını göstermektedir.

Yine görünen odur ki ülke içindeki küçük bir kitle dışında Suriye toplumu, yönetimi ve bütün etnik, dinî ve mezhebî gruplarıyla birliğe ve istikrara yönelik güçlü bir irade ortaya koymaktadır. Zira ülkenin birliğine ve istikrarına yönelik atılan her bir adım toplumda yüksek teveccühle karşılandığı, bu adımlardan sonra kuzeyinden güneyine ve doğusundan batısına ülkedeki her bir grubun sevinç gösterileri yapmak üzere sokaklara dökülmesinden anlaşılmaktadır. Bu durumda taraflara düşen, ülkenin üniter yapısını hedef alan iç veya dış kaynaklı kışkırtmalara prim vermeden sağduyulu bir şekilde ve sabırla müzakerelere

devam etmesi, diyalog ve tartışma ortamı içinde sorunlara kendi içinde çözümler üretmesidir. Yaklaşık on dört yıl süren tahrip edici bir iç savaştan çıkmış bir toplumun bu güçlü

iradeyi ortaya koyacağı da savaştan nasıl yıkıldıklarına ve tükendiklerine dair Suriye toplumunun her bir kesiminden gelen savaş karşıtı beyanatlarından anlaşılmaktadır.

Nurullah Çakmaktaş

Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsünde Ortadoğu Sosyolojisi ve Antropolojisi Anabilim Dalı'nda görev yapmaktadır. Araştırma odak noktası genelde dinî-siyasi düşünce özelde ise Müslüman dünyada üretilen dinî radikal düşünce üzerinedir. Ortadoğu'da dinî-siyasi gruplar ve Selefi hareketler üzerine çalışmaları bulunmaktadır.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2025

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)